

Kiutak a 2007–2009-es pénzügyi és gazdasági válságból¹

–könyvrecenzió –

LAKATOS ARTÚR²

Klasszikus gazdaságtörténeti, de ugyanakkor aktuális makroökonómiai munka is ez a kis füzet, amely igencsak aktuális üzenettel bír. Egy, a romániai tudományos életben még gyerekcipőben járó, nem is különösebben elismert tudományág, a jövőkutatás területére illeszkedik be igazán, mert arra keresi a választ, milyen módon lehetne kilábalni minél hamarabb a jelenlegi gazdasági világválságból. A válság gyökereit kutatandó, analógiákat keresendő módszerrel a szerző visszatér a XIX. századbeli német és amerikai robbanásszerű gazdasági fejlődéshez és az ebből fakadó 1873-as válsághoz, az 1929-es nagy gazdasági világválsághoz, illetve az elsősorban a nyugati világot sújtó 1973-as válsághoz, amelyet az olajár robbanása idézett elő.

A könyv maga jól dokumentált, de azt mindenképpen felrőhatjuk a szerzőnek, hogy nagyon sok hivatkozását a bárki által szabadon szerkeszthető online enciklopédiából, a wikipédiából veszi, ami a tudományos életben nem számít feltétlenül hiteles forrásnak. Jegyzeteiből ugyanakkor kiderül az is, hogy ismeri és idézi az olyan elismert szaktekintélyek munkásságát is, mint Keynes, Friedmann, Adam Smith, Rondo Cameron, Paul Kennedy, Soros György vagy Kaposi Zoltán is.

A történelmi jellegű bevezető részt követően Prekovits rátér a kortárs válság és főbb jellemzőinek bemutatására. Ez sok adat használatával, de meglehetősen szelektív módon és szubjektív hangvételben történik. A válság fő okaként a szerző egyértelműen a túl sok olcsó és fedezet nélküli bankhitelezés jelenségét nevezi meg, amelyet metafórikusan „szuperbuboréknak” nevez el.

¹ Prekovits András: Kiutak a 2007-2009-es pénzügyi és gazdasági válságból. Budapest, Corvinus egyetem, Jövőkutatási Tanszék, 2010

² Dr. Kutató, TE-206-os számú kutatói szerződés, a Román Tudományos Akadémia kolozsvári fiókszervezete keretében

A válság leküzdésének módjaira a szerző nem nyújt egyetlen százszázalékos, kimerítő modellt – ezt a jelenlegi helyzetben, amikor még a jelenlegi válság alig lépte át kezdeti fázisait, nem is tehetné meg. Ugyanakkor több oldalon keresztül felsorol és kielemez 14 olyan tényezőt, amelyeket pozitív és negatív hajtóerőknek nevez, és amelyek a válság folyamatainak alakulására kihatással lehetnek. Széles látókörű megközelítésre vall az is, hogy az általa kielemezett hajtóerők csak egy része kimondottan gazdasági jellegű, a többi társadalmi vagy pszichológiai tényező. A következőket sorolja fel, és ismerteti röviden: az innováció és vállalkozói tevékenység, a gazdaságban meglévő pénzmennyiség, egyes piacok felfutása, illetve kidurranása, a hitel-felvevő képesség, a termelékenység (ennek növekedési-csökkenési folyamatai), a munkaerő mobilitása, a szabadkereskedelem-protekciónizmus viszony, a szabad piac–állami beavatkozás arányainak állapota, a béke és háború mint gazdasági hajtóerők, az infláció és defláció, egészséges ökológiai környezet a környezetrombolással és ennek ártaival szemben (kimondottan természettudományi szempontból nézve), az erőforrások szűkössége és bősége, a fennálló gazdasági rendszer stabilitása és instabilitása, valamint végül, de nem utolsósorban az emberi kapzsiság. A szerző nézetei szerint ezek azok a hajtóerők, amelyek alakulása kihatással volt és lesz a mostani válság alakulására.

Prekovits ezután tényszerű módon, esettanulmányok által vizsgálja meg e hajtóerők hatásait az elmúlt évekre vonatkozóan, végül pedig – a jövőkutatás (nemzetközi szóval: futurisztika vagy futuroológia) és prevízió egyik alapvető módszerével élve – négy különböző válságmenedzsmenti forgatókönyvet dolgoz ki, amelyeket kódnevekkel illet, és amelyek közül egyet tart csak követendő modellnek. A négy scenárió igencsak beszédes kódneve a „Colosseum”, „Pénznyelő”, „Münchhausen” és „Kamikaze”.

A négy forgatókönyv négy különböző, a felelős tényezők által tanúsítható, lehetséges viselkedésmódot vázol fel, majd ezek lehetséges hatásait vizsgálja. Mindegyik scenáriót kiválóan jellemzi a kódneve. A Colosseum a jól kidolgozott, hatástanulmányokra alapozott, céltu-

datosan gyakorlatba ültetett, fejlesztéseket célzó befektetések scenáriója. A Pénznyelő a „lyukak betömésére” irányuló stratégia, amely előbbre helyezi a felmerülő problémák azonnali látszólagos orvoslását, mint az alternatív kiútkeresést. A Münchhausen scenárióban nagy szerepet kap a problémák letagadása, szőnyeg alá seprése, illetve a be nem avatkozás annak reményében, hogy a problémák úgymaguktól, észrevétlenül megoldódhatnak. A Kamikaze scenárió legfőbb jellemzője elsősorban a totális érdektelenség.

A fentiek közül a Colosseum az a forgatókönyv, amelyet a szerző fenntarthatónak tart, és amelynek lényege tulajdonképpen az, hogy erős, felelős állami és nem állami tényezők – amelyek kellő anyagi tartalékokkal is rendelkeznek – előre meghatározott célok és stratégiák szerint pumpálnak pénzt a gazdaságba, ennek keretén belül is a fejlődést célzó befektetésekbe. Az államoknak, mint a legfontosabb politikai tényezőknek kell garanciát vállalniuk arra, hogy felügyelik a folyamatok helyes irányban történő kifejtését. A gazdaság keretein belül első lépés a pénzügyi szektor, a bankvilág stabilizációja kell, hogy legyen, a bizalom visszanyerése érdekében, majd ezt követően céltudatosan kell törekedni a nyereséges iparágak fejlesztésére, illetve új, a közelmúltban feltűnt iparágak felfejlesztésére. Első kategóriába sorolja a szerző az építőipart és a gépkocsigyártást, a másodikba pedig az informatikához és biotechnológiához köthető iparágakat. Ily módon válhat a Colosseum nevű forgatókönyv – amelyet a szerző a római építészeti csodáról nevezett el –, Prekovits szavai szerint *a mérnökien összerakott kőrengeteg iskolapéldájává*. Ez a forgatókönyv változhat át majd át a szerző szerint a Fejlődés scenárióvá.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a korlátozott terjedelem ellenére a szerző meglehetősen jól vázolja fel a Colosseum scenárió elemeit és kívánt lépéseit. Ugyanakkor tisztában kell lennünk azzal is, hogy egy ilyen, több évre kiterjedő folyamat végkifejlete legfeljebb valószínűsíthető, de semmi esetre sem garantálható. A legkomplexebb, legkörültekintőbb jövőkutatás sem láthatja előre magát a jövőt, csak annak lehetséges fejlődési irányait, és ily módon nem vehető minden állítása készpénznek.

Össességében véve elmondhatjuk, hogy ez a rövid, mindössze 54 oldalas füzetecske olyan – alapos – összefoglalója a mai gazdasági helyzetnek, amely néhol egészen meghökkentő gondolatokat is tartalmaz, olyanokat, amelyekkel egyetérteni nem kötelező, sőt, helyenként kimondottan vitába is kell szállni velük. De mindemellett a mű méltó arra, hogy elolvassuk és elgondolkozzunk rajta.
